

Donderdag 24 oktober 1918 – ochtendeditie

Vluchtelingen uit Noord-Frankrijk en België.

Men meldt ons:

Toen we vanavond om zes uur te Roermond aankwamen en door de donkere uitgang van het station op het grote binnenplein kwamen, zagen we daar in het violette schijnsel van de hoge gloeilampen een drom mensen samengestroomd, die ons deed denken aan enigerlei gretig verbeide binnenkomst in het oude Roermond. Een grote menigte soldaten vormde een kader om het opgedrongen publiek en nu en dan ging er zelfs gejuich op.

Waar wachten deze mensen op, vroegen wij verbaasd? Maar aanstonds begrepen we het al: gestaag bellend reed er een stoomtram aan van Ittervoort aan de grens. De menigte passagiers bestond weer uit uitgewekenen, in twee grote goederenwagens kwam hun hoog opgestapelde bagage er achteraan, en enkele andere bagagewagens waren ook volgestuwd met vluchtelingen. Beduusd van de drukte, de ogen vermoeid knipperend tegen het elektrisch licht, stapten de eersten uit, het allereerst een jonge vrouw, die verweesd rondstaarde en dan in schreien uitbarstte. Ze was op de tocht over de grens van haar gezin afgeraakt. Nu braken de wachtenden uit de rijen los en draafden aan op de armzalige mensen. Rode Kruismannen baanden zich met brancards moeizaam een weg en weer waren het vooral stokoude, verkommerde mannen en vrouwen, die daar zo gehavend in het felle schijnsel als duizelden.

Soldaten begeleidden de droeve stoet niet naar het station, want de laatste vluchtelingentrein was vanmiddag naar Amersfoort vertrokken. De stumpers werden gelogeerd in de meelfabriek; hun pakken en zakken en balen en koffers, hun eigen getimmerde

bagage, de geit die er een meevoerde aan een touw uit Kamerijk uit Noord-Frankrijk, alles werd weggebracht in de goederenloods.

Sommigen van deze rampzalige zwervers hebben sedert vanochtend 5 uur geen eten meer gehad. Met graagte vallen ze nu aan op de warme aardappelsoep; voor het schoonmaken van groenten had de tijd ontbroken en om 8 uur gingen in het asiel de lichten uit om hun eindelijk rust te gunnen.

Vanmorgen vroeg is de tram, die de eerste groep uitgewekenen van de grens moest halen, ontspoord. Dat was tussen zeven en acht uur, maar om elf uur kwam het eerste tramtransport hier toch aan, al moesten er velen de lange afstand te voet afleggen, maar de dienst bleef vertraagd.

Met hen, die van gisteren waren overgebleven, ging de eerste tram weg; de tweede volgde vanmiddag. In het geheel kwamen er vandaag een drie- à vierhonderd aan, maar ook die nu hier overnachten gaan morgen verder het land in. Alleen de zieken, die niet talrijk zijn, blijven hier achter.

Morgenvroeg worden er in Ittervoort weer een 1000 over de grens verwacht.

Dat het publiek hier bang is voor besmetting, bleek uit wat een apotheker mij vertelde, dat er niets zoveel als formamint wordt verkocht.

De commandant van het veldleger heeft aan het hoofdbestuur van het Nederlandse Rode Kruis verzocht om, behalve de thans reeds geheel ingerichte noodziekeninrichtingen, welke onmiddellijk bij de grens zijn in gereedheid gebracht, nog zeven grotere ziekenverblijven in te richten bij de inlaadstations tot aanvankelijke afvoer van patiënten uit de grenshospitalen. Het Rode Kruis heeft ook deze

nieuwe opdracht aanvaard en zal dus binnen enkele dagen hebben zorg te dragen voor materieel voor ongeveer nog 1000 patiënten. Omdat bovendien van verschillende afdelingen van het Rode Kruis, waarheen de vluchtelingen zullen worden geëvacueerd, evenzeer aanvragen inkomen om materieel, verbandmiddelen, dokters, verpleegsters, enzovoort, heeft het Rode Kruis een dringend beroep gedaan op de medewerking van allen, die hierbij hulp kunnen verlenen. Tot dusver heeft de werkzaamheid van het Nederlandse Rode Kruis in het zuiden een zeer bevredigend verloop. De hoofd-, tevens legercommissaris generaal P. P. C. Collette, behoudt in Brabant en Limburg de leiding, gesteund door de commissarissen van het Nederlandse Rode Kruis bij de divisies en de besturen van de afdelingen van het Rode Kruis.

Vrijdag aanstaande zal de prins met verschillende autoriteiten van het Rode Kruis enige noodziekeninrichtingen ter plaatse inspecteren.

De veelomvattende taak, welke het Nederlandse Rode Kruis nog wacht met betrekking tot de verpleging van de Franse en Belgische vluchtelingen, maakt het noodzakelijk, dat het ten spoedigste de beschikking krijgt over een groot aantal artsen, verpleegsters en helpsters.

Niet minder dan nog een versterking met een honderdtal artsen en een vijfhonderdtal personen voor verplegend en helpend personeel wordt nodig geacht.

Het Rode Kruis doet daarop een beroep om zich voor dit werk aan te melden.

Naar wij vernemen, heeft het lid der tweede kamer, de heer Ter Hall, naar aanleiding van ter zijner kennis gebrachte bezwaren van de afdeling Breda van de Nederlandse bond van theater- en

bioscoop personeel tegen het rekwireren door de militaire autoriteiten van schouwburgen, concertzalen en bioscooptheaters, in verband met het onderdak brengen van oorlogsvluchtelingen en aan de hand ook van een bezwaarschrift, dat de eigenaar van een café en concertzaal te Breda, over deze aangelegenheid tot de minister van oorlog heeft gericht, gisteren met de minister, jhr. Alting van Gensau, een onderhoud gehad in diens kabinet. De heer Ter Hall heeft zich daarbij tot tolk gemaakt van de grieven, die tegen dit rekwireren blijken te bestaan, waardoor onder meer onberekenbare schade wordt berokkend aan de vele personen in die inrichtingen werkzaam en aan die inrichtingen zelf.

De minister heeft de heer Ter Hall, indien we wel ingelicht zijn, op diens vraag of de bioscoop- en concertzalen niet eerst dan in gebruik zouden kunnen worden genomen als er geen andere lokalen beschikbaar zijn, toegezegd, dat hij onmiddellijk de militaire autoriteiten hiermee in kennis zou stellen.

Verder heeft de ministerraad zijn mening te kennen gegeven, dat, indien de noodzakelijkheid mocht blijken om de bedoelde gebouwen wel degelijk in gebruik te nemen, zulks zeer zeker van korte duur zou zijn en dat de schadevergoeding beter zou geregeld zijn dan dit bij de eerste invasie indertijd van vluchtelingen bij het begin der mobilisatie het geval is geweest.

Comité voor België.

Gisteren is het comité voor België gevormd, tot de vorming waarvan de heren C. J. K. van Aalst, president der Nederlandse handelsmaatschappij en W. Westerman, president der Rotterdamse bankvereniging, het initiatief hebben genomen en waarvan behalve de reeds genoemde heren, deel uitmaken de heren S. van den Bergh

jr., Rotterdam; jhr. H. Loudon, Wassenaar; Bernard E. Ruys, Rotterdam; Paul den Tex, Amsterdam en dr. F. G. Waller, Delft.

Als voorzitter treedt op de heer van Aalst, als secretaris de heer Den Tex en als penningmeester de heer Westerman, terwijl het comité zich als adjunct-secretarissen heeft geassumeerd de heren N. J. van Aalst en mr. W. M. Westerman.

De bedoeling van het comité is, zoals reeds bekend is, een aanzienlijk bedrag ter beschikking te stellen van de koningin der Belgen, teneinde daarmee de smarten te verzachten van de bewoners der juist ontruimde gebieden.

Hoewel de ervaring heeft geleerd, dat het Nederlandse volk steeds bereid is geweest om aan de grote noden van het Belgische volk tegemoet te komen, meent het comité, dat ook met het oog op eventueel komende noden in eigen land, in dit geval slechts in beperkte kring een beroep moet worden gedaan op de offervaardigheid.

Het voornemen bestaat, om de namen van hen, die voor het beoogde doel bijdragen beschikbaar stellen, in een album te verenigen en dit aan hare majesteit aan te bieden.

Berlijn, 23 oktober. Officieel avondbericht: gedeeltelijke gevechten in Vlaanderen.

Koning Albert.

Parijs, 23 oktober. Koning Albert, die op het Belgische front door een vertegenwoordiger van Havas is geïnterviewd, heeft verklaard: de huidige overwinningen zijn de beloning voor het vertrouwen, dat nooit is verzwakt. De laatste dagen heeft men kunnen vaststellen hoezeer de bevrijde bevolking haar vertrouwen in onze soldaten had

bewaard, hoewel zij alles van hun lijden wist en van dat van hun Franse broeders, in wie wij allen, met de gehele wereld, het voorbeeld zien van onwrikbare heldhaftigheid en offervaardigheid.

Deze successen zullen worden voortgezet tot de volledige overwinning, welke niet lang meer zal uitblijven. Doch laten wij de benen van onze soldaten niet vergeten, ze kunnen niet zo snel als onze harten gaan en Brussel is nog op 80 km afstand.

Uit bevrijd België.

Havre, 23 oktober. Officieel. De postdienst met geheel West-Vlaanderen is thans hersteld.

In verband met de wederbezetting van de gehele provincie West-Vlaanderen en van een deel der provincie Oost-Vlaanderen en Henegouwen, heeft de Belgische regering, die op de beste wijze aan de behoeften der bevrijde landgenoten tegemoet wil komen, besloten voorlopig te Brugge de noodzakelijke diensttakken in te richten voor de gestage ontwikkeling van een goed bestuur.

Vluchtelingen.

Berlijn, 23 oktober – Het door de Spaanse gezant markies de Villalobar, de Nederlandse minister-resident van Vollenhoven en de gedelegeerde van het Belgische voedingscomité, de Belgische onderdaan van Bree opgestelde protocol, nopens de verwoestingen in Noord-Frankrijk en België, besluit met de volgende samenvatting: de gezanten van Spanje en Nederland zijn, nadat zij de gelegenheid hebben gehad de toestand van de niet geëvacueerde bevolking te vergelijken met het lot van de ongelukkigen, die hun woningen hebben verlaten, van oordeel dat het onder alle omstandigheden beter is aan de wensen der bevolking, die weigert haar woning in te verlaten, gehoor te geven. De in Doornik getroffen maatregelen,

namelijk de tijdige officiële aankondiging van het de bevolking bedreigend gevaar en het verlot de bedreigde stad te verlaten, alsmede een zo groot mogelijke vergemakkelijking van de ontruiming, in het bijzonder door het beschikbaar stellen van extra treinen, is naar de mening der gezanten de beste oplossing van de kwestie. De personen, die onder zulke omstandigheden achterblijven, dragen zelf de verantwoording voor het hun bedreigend gevaar.

De gezanten kunnen niet zonder meer voorzien hoe zich ten aanzien der beschieting de toestand zal ontwikkelen in de steden, welke zich in het bereik van de verdedigings- of aanvalslinies der oorlogvoerende legers bevinden. Temeer moet men met volkomen begrip voor de bevolking, die haar woonplaatsen niet wenst te verlaten, in het bijzonder bij de huidige toestand van België, erkennen dat voor de steden, die zich in de verdedigingslinie zelf bevinden, een volkomen ontruiming als een daad van menselijkheid moet worden beschouwd. Ongetwijfeld kan de bevolking, die de uitwerking en de noodzakelijkheden van de oorlog niet kent, het haar bij een voortdurend heftige beschieting bedreigende gevaar, in het bijzonder wanneer het te laat is om te vluchten, niet voorzien.

De gezanten erkennen graag, dat de maatregelen, welke door de Duitse autoriteiten in de steden, die met beschieting zijn bedreigd, zijn getroffen, steeds door bezorgdheid over de toestand der bevolking waren ingegeven, wiens droevig lot ze voor zover mogelijk was hebben getracht te verzachten.

Tenslotte menen de gezanten er de nadruk op te moeten leggen, dat de Duitse autoriteiten er met de grootste tegemoetkoming naar hebben gestreefd voor hun reis zo gunstig mogelijke voorwaarden te scheppen en dat de Duitse militaire autoriteiten alle schikkingen had getroffen, zowel om de reis te vergemakkelijken als om de gezanten

de gelegenheid te geven zich ongestoord, hetzij met vertegenwoordigers der burgerlijke bevolking, met vertegenwoordigers der autoriteiten, of met gewone particulieren te onderhouden. De gezanten zijn de Duitse autoriteiten zeer dankbaar voor de aandacht, welke gedurende het verloop van hun reis, aan hen is gewijd.

Berlijn, 23 oktober. De afgelopen twee dagen heb ik het hele gebied om Gent in een auto afgereden. Nergens waren vluchtelingen onderweg. In de omtrek van Dendermonde vonden wij er enkele uit Roeselare, Menen, enzovoort, die bij de inwoners onderdak gebracht waren en daar al lang vertoefden. De nieuwe stroom vluchtelingen is geheel gestremd. De mensen blijven nu in hun woonplaatsen, ook als die midden in het gevechtfront liggen. De Duitsers laten de inwoners thans volkomen vrij. Voor het gebied der krijgsverrichtingen hoeft men zelfs niet meer een pas te hebben, opdat ook de mensen, die gebleven zijn, zich nog elk ogenblik uit de voeten kunnen maken. Overal waar in het gebied ten westen van Dendermonde de vluchtelingenhulp was georganiseerd, heeft men de werkzaamheden voorlopig kunnen staken, voor zover het geen vluchtelingen betreft, die zich voorlopig een woonplaats hebben gekozen.

Vanochtend was ik te Oudenaarde, waar het leven in volle gang was. De mensen dachten niet aan vluchten. Nauwelijks honderd hadden aan de Duitse uitnodiging om te vertrekken, het oor geleend. De stemming in de stad was, gelijk ik kon waarnemen en mij in de zitting der schepenen, waar ik werd ontvangen, verzekerd werd, volkomen rustig en vol vertrouwen. De Duitsers ontruimen het gebied vreedzaam en zonder dat dit tot ontstemming leidde.

Het behoeft geen betoog, dat de stemming in het hele Vlaamse land, dat wij doorkruisten, buitengewoon opgewekt was. Het volk ziet er heel anders uit dan in de laatste jaren der bezetting en de mensen

hebben een bijzonder fleurige kijk op de toekomst gekregen nu vaststaat, dat de Duitsers thans bij de ontruiming alles zoveel mogelijk ongeschonden laten. Ook de geallieerden schijnen veel voorzichtiger geworden en zich thans bij het beschieten van steden zoveel mogelijk te beperken, nadat steden als Kortrijk en Roeselare erg daaronder hadden geleden.

Vanochtend waren we eveneens te Deinze, dat op het ogenblik in de frontlinie ligt. Gisteren hebben vliegers daar mededelingen neergeworpen dat de stad niet beschoten zou worden. Ze heeft echter al menige artillerietreffer beet. Nu dreutelde de bevolking zielsgerust op straat, terwijl granaten over de stad gierden. Een nog merkwaardiger schouwspel deed zich voor, toen wij het Leiekanaal over waren. Ook de voorstad daar was nog bewoond en de mensen stonden allen vergenoegd voor de deuren met onderofficieren te keuvelen. Op 250 meter afstand bespieden Duitse en Franse posten elkaar en in dezelfde machinegeweerlinie waren vrouwen in moestuinen aan het werk, ja kinderen speelden zelfs vlak bij de geweren.

Gent was zondag rustiger dan ooit. Misschien waren er meer nieuwsgierige burgers bij het militair concert en de doortrekkende troepen verleenden het gekrioel een glimp van de oorlog. Niets echter liet de gedachte opkomen, dat de oorlog de stad dreigend nadert. De vrees, dat er iets kan gebeuren, schijnt volkomen geweken. Voor zover we hier uit verhalen na het gebeurde kunnen opmaken, schijnt het Reliefcomité met fikse bijstand van burgercommissies en dienstvaardige dames alsmede dankzij het organiserend ingrijpen der Duitse overheid (welke de wegen en stappen van de vluchtelingenstroom afdoende in orde bracht en ten dele militaire escortes beschikbaar stelde) schitterend te hebben gewerkt. De Vlaamse gastvrijheid is ook prachtig gebleken ten aanzien der vluchtelingen, die niet alleen in scholen en openbare

gebouwen, doch in groten getale bij particulieren zijn ondergebracht. De eerste stroom werd door boeren uit hun eigen voorraden gevoed tot in de steden het Reliefcomité met grote middelen ingreep. Tenslotte bleek de verplaatsing van woonplaats niet zo omvangrijk als men had verwacht en gevreesd. In het zuiden had men met de achtergeblevenen slechte ondervinding opgedaan: ze hadden na de Duitse aftocht op verschillende plaatsen geplunderd. Thans bepaalt men algemeen dat de burgers, die niet uit de steden weg willen, na verloop van de uiterste termijn hun huizen niet meer mogen verlaten, terwijl enige achtergelaten Duitse soldaten er met Belgische politieagenten op de voornaamste hoeken van straten met geladen geweer op letten dat niemand voor de aankomst der geallieerden de straat opgaat.

Hiermee hoop ik een ietwat duidelijk beeld hebben gegeven van het keurig en opwindend schouwspel, dat Vlaanderen op het ogenblik biedt.

Van de Zeeuws Vlaamse grens.

Gistermorgen is te Westdorpe, aan de grens, een luchtgevecht waargenomen, waaraan 20 vliegtuigen deelnamen. Twee werden naar beneden geschoten, een granaat is naast de straatweg naar Westdorpe ontploft, zonder ongelukken te veroorzaken.

Uit Aardenburg seinde men ons gisteren:

De gevechten langs de grens duren voort. De Duitsers hebben vanavond Strobrugge weer bezet. Projectielen vliegen nog steeds op Nederlands gebied. Twee kogels kwamen in het huis van de burgemeester van Ede. In de richting van Eeklo is een grote brand zichtbaar.

Uit Sluis vernamen we woensdag:

De heer Domela Nieuwenhuis Nyengaard (predikant te Gent) is vanmiddag te Sluis aangekomen. Volgens zijn zeggen bereiden de Duitsers een ontruiming van de stad voor. De geallieerden wierpen herhaaldelijk bommen op de stad, waardoor vele burgers gewond werden.

Wat het oorlogsnieuws betreft, wij vernamen dat er spoedig, misschien nog komende nacht, een grote actie der Duitsers wordt verwacht, om de druk der geallieerden tussen Gent en het Leiekanaal te verlichten.

We vernemen nog van de grens:

De uiterste rechtereulegel van het Duitse front houdt nog stand. De Duitsers hebben aanmerkelijke versterking opgevoerd. Gistermiddag verscheen de eerste Belgische patrouille aan de grens bij Ede.

Wij vernemen, dat alle Duitse burgers aanzegging hebben gekregen, Antwerpen vandaag te verlaten.

Donderdag 24 oktober 1918 – avondeditie

Vluchtelingen uit Noord-Frankrijk en België.

Men meldt ons uit Ittervoort:

Vanmorgen om 6 uur zoveel ging de eerste trein uit Roermond naar Ittervoort aan de grens, waar weer een stoet Franse uitgedreven werd verwacht. De enige medepassagiers waren een onverhoeds opgeroepen semi-arts, nog ongeschoren en slaperig, en twee jongedames, die ook gingen om te helpen. Het was een koude, koude ochtend en over het herfstige landschap hing vaal de nevel.

Een trieste reis. Langzaam rijdend, na de ontsporingen van gisteren, ging het voort door de dorpen Horn, Beegden, Heel, Baexem, Grathem en Thorn, waar overal vluchtelingen zijn ondergebracht. In laatstgenoemd plaatsje werd alweer een dijk van bagage aangedragen om vrachtwagens te vullen, en in de kille vroege morgen zaten de mensen te kleumen op hun bullen, liepen er enkelen stampend te ijsberen, strompelden er een paar op krukken. Ze wachtten tot een tram straks weer terug zou komen, om hen, na een nacht slapen, door te voeren naar Roermond. Grote consternatie wekte het, toen een zak met goed onder de wielen beklemd raakte.

Maar de machinist deed het zoetjes aan; al die gemoedelijke hartelijke Limburgers hier in de buurt, doen zoetjesaan en geduldig met de arme stakkers uit Noord-Frankrijk.

Er zijn hier gezinnen, die er tot 25 toe in hun huizen gastvrij hebben opgenomen, en alle grotere gebouwen zijn ingericht voor logies. Het klooster van St. Jozef heeft er zelfs 700 geherbergd. In het voor 60 bedden geïmproviseerde ziekenhuis in Thorn zijn er 18 achtergebleven, die heel zorgelijk zijn, onder de hoede van 13 zusters. Het meest allemaal Spaanse griep met complicaties. En in drie dagen tijd zijn er vier gestorven, van wie drie kinderen uit een gezin, de familie Poulain, die wel ontzettend beproefd wordt.

De moeder is achtergebleven op de uittocht te St.-Denis in een ziekenhuis met drie andere zieke kinderen. Drie zonen staan aan het front en de arme vader, die er hier aan het kerkhof, zo ver van huis, drie moest achterlaten, trok met de twee overgeblevenen weer voort. Verder is hier een jongen van 19 jaar overleden.

Toch is het aantal van 18 ernstig zieken, na zoveel ontbering, betrekkelijk gering, als men nagaat, dat hier in het geheel nu 3656 uitgewekenen doorgegaan zijn. Daarvan zijn er nu 2000 afgevoerd; in

het vervolg gaan er 1000 per dag over Roermond het land in. Want in dit grensgebied mogen ze maar zo kort mogelijk blijven, uit strategische overwegingen.

Tegen 8 uur waren we in Ittervoort aan de draad. Een prachtig wijd voortplooiend land in de nevel, waar die brede straatweg tussen de goudgele eiken doorheen gaat. Onze Hollandse grenswachten, vrolijk en vol humor onder elkaar, waren zeer onder de indruk van een grote hond, die gisteren op de geladen draad was gesprongen en dood was gebrand. Wij moesten eerst mee om nog de ingewanden te zien liggen. Borden met een bliksempijl waarschuwen: Lebensgefahr, Danger de Mort, Levensgevaarlijk.

Door het afgesloten stel van twee prikkeldraadhekken zagen wij de Duitse grenswachtmensen in hun valse grijs, met roodgerande petten, hun geweren laden. Dan vermoedelijk een pijp aansteken. In België was nog tabak genoeg, zegden ze. Voor ons uit strekte zich de brede heerbaan onafzienbaar uit tussen de zware berkenbomen. Een schildwacht stapte stom het grenspaadje af langs de akker. Verder geen leven hier, al zijn de boerderijtjes hier op Belgisch gebied nog bewoond.

Op de gebiedspaal, met het jaar 1843, hing de van de regen doorgelopen Hollandse vlag plat neer. Links en rechts van het douanegebouwtje, en een driekleurig bord: Nederland. Een jonge Duitse infanterist, een knaap nog, onder zijn pickhelm, vertelde, dat hij 18 jaar was. Een jaar aan het front geweest; en hij woont ver weg, dicht bij het Oostenrijkse, maar gelukkig kwam de veldpost vrij geregeld met brieven van zijn thuis.

Oudere snorrenbaarden bleven stom. Uit Vlaanderen donderde het kanon door. Toen kwam langs de weg een Feldwebel zwaar aangestapt op zijn hoge laarzen, in zijn wijd hangende regenmantel.

Hij gaf order, de stroom af te sluiten. Een estafette op de fiets volgde: "Jetzt kommen Sie", rapporteerde hij. En heel uit de verte dook uit de mist de karavaan van hoog beladen vrachtkarren op, omzwermd door een zwarte drom. Onder de vallende bladeren schijnt het een begrafenis. En het gekwetter van de hoge Franse stemmen kwam later.

De Duitsers waren spraakzamer. "Niet te ver" waarschuwde mij een Hollandse soldaat; "sonst werden Sie eingesperrt". "Morgen, Freunde", groette de Feldwebel door de versperring heen de Hollandse mensen, en lachend schudde hij het hoofd, dat ik niet gearresteerd zou worden. Wij Duitsers, zijn niet zo slecht als ze overal vertellen. – Of hij hoopte, gauw naar huis te gaan? – Neen, dat zou nog maanden duren. Wilson eist te veel van ons. Ze willen nu ook eens een tijdje overwinnaar spelen, de geallieerden!

De wagenstoet uit Maaseik, waar de vluchtelingen het laatst overnacht hadden op vijandelijk gebied, kwam nader. Een eindeloze trek van honderd en elf karren, op iedere kar de bagage van een paar families, die zich onderweg hadden samengevoegd, en een 150 mensen trokken mee.

Voorop kwam een rijtuigje met een wit paardje ervoor. Drie bejaarde dames zaten er in, in doeken en dekens gedoken. Het was zo doordringend koud in de vroege morgen! Hoe hielden die oude mensen het toch zo lang uit, almaar op die open voertuigen, of te voet? Dan volgden meest huifkarren, door Belgische voerlui aan de toom bestuurd. En het was wachten.

De Duitse wachtcommandant kwam op het appel. Hij salueerde naar de Hollanders, gaf een kort bevel. En aanstonds haalde een grenswachter een kleine sleutel uit zijn zak, ontsloot de hangsloten, nam de moordende draad tussen de hekken weg en zette zo België

op Holland over. Een Duitser om de Fransen binnen te laten! En een Friese jongen – het zijn merendeels Friezen hier onder de soldaten – riep: Uit naam van Oranje doe open de poort!

Nog even was het wachten op kapitein De Jongh, die hier met grote tact de leiding heeft. De Duitsers vertelden: we krijgen alle dagen nog 750 gram brood en 250 gram vlees. Er liep nog een grote kudde koeien rondom Maaseik.

De brancards van het Rode Kruis werden vast op Belgisch gebied gereden. De beide commandanten spraken even samen en onze kapitein stuurde de Hollandse soldaten een paar 100 meter over de grens om alle bagage van de Duitse op de Nederlandse karren over te laten. Hiervoor zijn er in de provincie 100 opgevoerd, maar Limburgse voerlui hebben geen haast.

Veel te traag komen zij op langs de grote wegen, en dat geeft voor de uitgewekenen in de kou, vermoeid en verkommerd als ze zijn, een geduldig oponthoud van uren.

"Vandaag laat ik echte soep voor ze koken van schapenvlees", wreef kapitein De Jongh zich in de handen. "Het zijn Fransen, nietwaar, en waarnaar verlangen zij zo als naar soep".

In het Belgische huis van de Duitse grenswacht deed moeder de vrouw de luiken open. Goeie morgen. Op de stalen deuren daarnaast hebben verscheidene Fransen met krijt geschreven: "Famille passée le 24 octobre". Het is een teken voor bekenden, die na hen komen. Een Franse geestelijke staat de namen te lezen. Onder zijn breedgerande ruige hoed ziet hij er doodvermoeid uit. Met een menigte van zijn parochianen is hij meegetrokken.

Verscheidene vluchtelingen hebben hun onverwoestbare vrolijkheid er in gehouden. Dicht voor onze grens is een klein kroegje. Gisteren

heeft er een Franse jongen wijsjes geblazen op zijn mondorgel, en het jonge volk heeft erbij gedanst en gezongen. Nu is het zo erg koud! Lopen ze te trappelen met verkleumde gezichten. Ik spreek een paar dames aan, die er nog zeer gesoigneerd uitzien. Ze hebben nogal eens in een hotel gelogeerd.

Beiden dragen een bloeiend takje mee, en het eerste wat ze vragen, is, of ze met hun familieleden in Frankrijk zullen kunnen corresponderen, met hun bekenden aan het front, van wie ze in zo lange tijd niets gehoord hebben. En of ze de Duitsers nu kwijt raken in hun omgeving. Dat ontroert hen hevig. Ze lachen door tranen van dankbaarheid heen. Nog een paar minuten en dan in Holland, uit de oorlog weg! Bij hen thuis, in Douai, in Kamerijk, is zoveel verwoest!

Maar toch, nous sommes contentes pour le moment, – ze spreken nog zachtjes, vreesachtig. Om hen heen staan nog Duitse soldaten. Maar hoeveel vriendelijker zijn ze dan voorheen.

Een jonge kerel vraagt: mogen de mannen nu ook over de grens?

Verschillende mensen op hun karren schuilen weg achter hun paraplu tegen de doordringende wind. En weer zijn er met hondjes, met allerlei eetwaren, met een vogelkooi. Ze hunkeren om door de draad heen te mogen, in het beloofde land van vrede en eindelijk wat rust.

Maar of ze nu ook voor zichzelf zullen kunnen zorgen met hun papieren oorlogsgeld? En of er Franse krijgsgevangenen zijn in ons land?

Heel, heel traag, gaat het voort. Aan de grenshekken worden ze door Duitse en Nederlandse soldaten geteld. Onze militaire overheid moet dit aantal trouw iedere dag aan de Duitsers verantwoorden.

En nu komt het lang verwachte moment, dat ze op en achter Limburgse karren met hun goed de grens oversteken.

Op de weg naar Thorn staan drie herbergen bij elkaar. Hier worden ze geneeskundig onderzocht. Drie officieren van gezondheid, vier semi-artsen, drie doctorandi staan er ter beschikking. Ze worden vervolgens gesorteerd: mannen, vrouwen, kinderen; de families bij elkaar, en dan ingeschreven: naam, voornaam, beroep. Met elkaar gaan ze door, of ze worden in het noodziekenhuis opgenomen.

De doden liggen er met deze kaart op de borst gespeld. Als nu de karren maar wat sneller kwamen, dan zou de goede regeling ook vlotter gaan.

Terwijl ik dit in Thorn schrijf, komen met te grote tussenpozen telkens nieuwe groepjes voorbij op weg naar Roermond. Hoeveel duizenden zijn er nog in aantocht?

Distributiegoederen bestemd voor de vluchtelingen mogen zonder toestemming van crisiszaken met spoed per spoor worden verzonden.

Vandaag werden er 1314 vluchtelingen te Weert en 2230 de Ittervoort verwacht. Gisteren zijn er 554 te Stramproy aangekomen en te Ittervoort 1130.

Te Sint-Kruis zijn hedenmiddag drie granaten in een weide neergekomen zonder te ontploffen. Ze vlogen langs de toren en over de school.

Alle voorbereidingen zijn getroffen om in de provincie Gelderland 50.000 vluchtelingen op te nemen.

Londen, 24 oktober. Engels-Belgisch officieel bericht: Er valt niets te melden van het front van de legergroep, die in Vlaanderen opereert, behalve, dat de Fransen het dorp Waregem en 200 gevangenen hebben genomen.

Berlijn, 24 oktober. Officieel: in het Leiedal duren de gedeeltelijke gevechten voort. Ten zuidwesten van Deinze heeft de beproefde 52^e reservedivisie nieuwe aanvallen van de vijand aan de spoorlijn Deinze-Waregem afgeslagen. Aan weerszijden van Vichte hebben wij ons in de voorlaatste nacht ietwat van de tegenstander verwijderd en de vijand, die gisteren in de streek van Kattestraat aanviel, teruggedreven. Belgische burgers hebben aan de kant van de vijand aan deze strijd deelgenomen.

Doornik en Valenciennes zijn door de Engelsen beschoten. Bij Doornik en in het Scheldedal hebben wij gelukkige gevechten in het voorterrein geleverd.

Men meldt ons uit Sluis:

Het kanaal van Sluis naar Brugge is aan het leeglopen. Door het springen van de bruggen is namelijk ook de waterkering tussen het kanaal en het Leopoldskanaal beschadigd, zodat het water langzaam in het Leopoldskanaal loopt. In het gedeelte dicht bij Sluis blijft het water nog staan, omdat er bij Damme een waterkering is maar toch sijpelt het water ook daar zachtjesaan door.

De neutrale commissie in België.

Ter verduidelijking van de door Wolff geseinde berichten nopens een neutrale commissie, waarin o.a. zou zitting hebben de Nederlandse minister-resident te Brussel, de heer van Vollenhoven, kan nog worden medegedeeld dat deze zich geenszins met de in het bericht bedoelde andere heren in commissie had verenigd.

Bedoeld bericht sloeg blijkbaar op een reis, welke de beschermheren van de bekende reliefcommissie, de Spaanse gezant en de Nederlandse minister-resident, met enige voormannen van de reliefarbeid in België ondernomen hebben ten einde zich op de hoogte te stellen van hetgeen achter het front ten behoeve van de geëvacueerden zou kunnen worden gedaan.

Van hun bevindingen hebben genoemde heren een rapport gemaakt, waarvan mededeling is gedaan zowel aan de Engelse autoriteiten in België als aan de Belgische, Franse en Engelse regeringen.

Uit Duinkerken wordt gemeld, dat de koning en de koningin van België van daar uit per vliegtuig een tocht naar Brugge gedaan hebben. In twee uur tijd waren ze uit en thuis.

Frans van Cauwelaert in het Vlaams Belgisch verbond.

(Ingezonden)

's-Gravenhage, 23 oktober 1918.

Zeer geachte redactie,

Het ligt niet in mijn gewoonte om krantenverslagen recht te zetten of aan te vallen. Ieder weet, dat het voor de beste verslaggever onmogelijk is, om in weinige regels, met vliegende haast, een rede van een vol uur zo samen te vatten, dat de gedachtegang van de spreker tot zijn volle recht komt. In het verslag, dat uw avondblad van 21 dezer brengt over mijn toespraak, gehouden tot de leden van het Vlaams-Belgisch verbond te Amersfoort, komt echter een zinsnede voor, welke tot een misverstand zou kunnen aanleiding geven, dat ik liefst wil vermijden. "Het Belgisch leger – aldus de correspondent – bestaat voor 85% uit Vlamingen, die met hun bloed bereid zijn hun afhankelijkheid aan België te bevechten, maar ook bereid zijn met

het zelfde bloed de vrijheid van Vlaanderen te bevechten." Ik heb niet op het oog gehad wat na afloop van de oorlog zou kunnen gebeuren. Mijn stelling was deze: "dat de Vlaamse soldaten, welke hun leven geven of bereid zijn te geven voor de eer en de bevrijding van België, tezelfdertijd hun leven ook geven of bereid zijn te geven voor de eer en de vrijwording van het Vlaamse volk." De onafscheidbaarheid in deze oorlog, van de zorg en de liefde voor het Vlaamse volk, van deze voor de vaderlandse zaak keerde herhaaldelijk in mijn betoog terug, zodat de bedoeling volkomen duidelijk was. Vlaanderen, dat in de offers zijn deel ontving, mag in de geest van onze soldaten, zowel als in de onze ook in de overwinning niet worden achteruit gesteld en het zou een treurige inleiding van het vredeswerk in België zijn, indien in en door België niet volledig recht aan het Vlaamse volk werd geschonken.

Wie een meer volledige uitwerking van mijn opvattingen over de Belgische taalpolitiek van morgen wenst, zal overigens spoedig bevredigd worden, daar de hoofdgedachte uit mijn rede te Amersfoort en uit deze welke ik de vorige avond te Harderwijk heb gehouden, spoedig in brochurevorm zullen verschijnen.

Met dank voor plaatsing van bovenstaande in uw geëerd blad, verblijf ik met de meeste hoogachting,

uw dienstwillige, Frans van Cauwelaert.